

Delavec izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 5.20, za pol leta K 2.60, za četrt leta K 1.30. Posamezna številka 10 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 5 mark, za Ameriko 2 dolarja. Pošiljatelj na uredništvo in upravnštvo: Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 6, prvo nadst.

DELAVEC

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostopnimi peti vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokr. — Za razne izjave itd. stane peti vrstica 24 vin. — Reklam. so poštne in ne proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Avstrijske strokovne organizacije leta 1916.

Mednarodne delavske strokovne organizacije so zbirališče zavednega delavstva. Okroglo pol milijona organiziranih delavcev so štele naše strokovne organizacije pred vojno. In ko je nastopila vojna, je izginilo iz naših vrst v dolgih treh letih primeroma ogromno število naših tovarišev. Sli so na bojne poljane, v krvavi metež, in kdo ve, koliko se jih povrne zopet v našo sredo in kdaj pride zopet blaženi trenutek, ko si podamo bratske roke k nadaljnjemu prosvetnemu in gospodarskemu boju, boju za človeške pravice. Vojna je bila britka preizkušnja tudi za strokovne organizacije. Sedaj smo preko velike krize, zakaj leta 1917. so jele strokovne organizacije zopet napredovati. In to je dober znak, to nam obeta, da bodo strokovne organizacije po vojni na svojem mestu krepke in sposobne za socialno delo.

Da bomo imeli vsaj malo pregleda o velikanskih izgubah, ki so jih povzročali vpoklici in deloma tudi sicer vojne razmere, navajamo v naslednjem število članov mednarodnih strokovnih organizacij v Avstriji.

Število članov je znašalo

konec leta	moških	ženskih	skupaj
1913	372.216	42.979	415.195
1914	210.421	30.260	240.681
1915	151.424	25.689	177.113
1916	138.789	28.148	166.937

Izguba članov je bila torej naslednja

v letu	moških	ženskih	skupaj
	izguba	izguba	prirastek
1914	161.795	12.719	174.514
1915	58.997	4.571	63.568
1916	12.635	2.459	10.176
vsa 3 leta	233.427	17.290	248.258
		izguba	14.831

Prvi dve leti vojne so imele strokovne organizacije res velike izgube, kar je popolnoma naravno; tretje leto so izgube že majhne in strokovne organizacije so pridobile 2459 novih članic. Ta dejstva nam potrjujejo, da so strokovne organizacije premagale mrtvo točko.

Se lepše nego pregled stanja članov, nam dokazuje, da so strokovne organizacije že jele napredovati, njih denarno poslovanje. Zaradi katastrofalne brezposelnosti in zaradi padanja članskih prispevkov in velikih izdatkov za brezposelne so imele prvo leto strokovne organizacije 1.648.000 K primanjkljaja, drugo leto so se izdatki povečali le še za 15.500 K in leta 1916 so imele zopet okoli 170.000 prebitka. Ta znesek sicer ni velik, a ipak dokazuje, da se obrača v strokovnih organizacijah na bolje.

Ugodnejši denarni zaključek pa ni pripisovati večjim prejemkom, ki enako padajo kakor člani, marveč le temu, ker so se zmanjšali izdatki. Zlasti ni bilo toliko brezposelnih, kakor jih je bilo ob izbruhu vojne.

Pregled denarnega poslovanja strokovnih organizacij zadnja tri leta nam podaja naslednja razpredelnica:

v letu	Prejemki	izdatki
	v kronah	
1913	10.046.521.36	10.058.297.89
1914	8.274.012.99	8.922.301.39
1915	4.979.997.39	4.095.550.57
1916	4.636.393.84	4.466.060.39
	27.926.925.55	29.442.210.24

Izdatki so znašali lani:

Vrsta podpore	kron
Potna podpora	6.079.69
Brezposelna podpora	260.575.49
Bolniška podpora	285.201.50
Invalidna podpora	382.371.54
Smrtna podpora	300.664.54
Podpora v potrebi	344.051.39
Skupaj	1.578.944.15

Drugi izdatki so bili:

Vrsta izdatka	kron
pravovarstvo	62.205.77
strokovna glasila	556.299.27
naobrazba	85.605.17
agitacija in organizacija	488.953.22
stvarni upravni stroški	412.538.18
osebni upravni stroški	750.570.37
drugi	530.944.26
skupaj	2.887.116.24

Imetje organizacij je znašalo:

1913	14.735.000 K	ali na člana K 35.49
1914	13.734.000 "	" " " " 57.06
1915	14.357.000 "	" " " " 81.06
1916	14.991.000 "	" " " " 89.80

Stanje imetja se je torej pomnožilo leta 1917 okroglo za 634.000 K ali za 8.74 K na člana.

Tudi strokovno časopisje je seveda ob teh razmerah nekoliko nazadovalo.

Komisija avstrijskih strokovnih društev je izdala obsežno poročilo. Zaradi piclega prostora nam ga ni mogoče priobčiti niti v potrebnem obsegu. Prepričani smo popolnoma, da smo storili dolžnost, če smo priobčili nekaj števil, ki kažejo, kako veliko krizo so morale prestat avstrijske mednarodne delavske organizacije in obenem dokazujejo, da so krizo že prestale ter da se pojavlja v letošnjem letu razveseljiv napredek v delavskih organizacijah. Bridka slika minulosti naj nas vzpodbuja in delavska naša zavest naj nas krepi, da zgradimo svoje organizacije le še bolje nego so bile zgrajene pred vojno. Klic: „Proletarci vseh dežel, združite se!“, velja nam vedno in povsod!

Rudniški posestniki in § 1154 b.

Določbo § 1154 b tretjega dela novele k občemu državljanstvu zakonu so napravili proti volji takratnega pravosodnega ministra dra. Franca Kleina tako, da se sme z delavsko pogodbo spreminjati. Podjetniki so seveda izrabili to ugodnost in skušali kjerkoli je bilo mogoče kratkoma odpraviti to zakonovo določbo s posebnimi točkami v delovnih redih. Le odločnemu nastopu delavskih organizacij se je zahvaliti, da ta namen ni uspel še v večjem obsegu nego je. Kakor smo že poročali takrat, so se vršila v trgovinskem

ministrstvu dne 13. januarja 1917 posvetovanja med zastopniki delavskih in delodajalskih organizacij, kjer so sklenili dogovor, ki se mu samo rudniški posestniki niso pridružili, marveč so kot sovražniki vsakega socialnega napredka nadaljevali boj proti določbi § 1154 b. V Ostravsko-Karvinskem premogokopnem revirju so hoteli najprej spremeniti službeni red, ki bi izključeval porabo te zakonite določbe v rudarskih pogodbah. Ko je ta poskus ponesrečil, so kar odklanjali iz „načelno pravnih razlogov“ plačila, ki jih nalaga § 1154 b.

Pri obravnavi, ki se je o tej stvari vršila pred pritožbeno komisijo dne 19. julija v Moravski Ostravi, smo imeli priliko spoznati te „načelne pravne razloge“. Naravnost presenetljivo utemeljevanje zastopnika rudniških posestnikov je bilo naslednje:

„Rudarsko sodišče je posebno sodišče, ki ne veljajo zanje v zmislu zakona z ozirom na posebnosti rudništva obče zakonite določbe. Za zahtevke delavca, če je nekrivoma zadržan od dela, so veljavne samo določbe paragrafov 200 f in 214 rudarskega zakona. Pravilnost tega razlaganja potrjuje določba § 153 delne novele, s katero se določbe rudarskega zakona o delovni pogodbi izrečno vzdržujejo.“

Rudniški posestniki menijo torej, da se mora socialni napredek pod vsakim pogojem ustaviti pred „predpravicami rudništva“. Gospodje pregledajo namreč namenoma določbo § 2 rudarskega zakona, po kateri se uporabljajo v vseh rudarsko-pravnih stvareh, ki jih ne ureja rudarski zakon, določbe občega državljanstva zakona. Da veljajo za ta specialni slučaj določbe § 1154 b za rudarskopravne pogodbe pa določa razentega še § 153 delne novele v svojem drugem odstavku izrečno, ker pravi, da se morajo določbe o službenem redu porabljati povsod tam, kjer rudarski zakon ne določa posebne uredbe. Seveda rudarski zakon nima nobene določbe o zahtevkih, če je delavec nekrivoma zadržan od dela. Paragrafa, ki jih navajajo rudniški podjetniki za utemeljevanje protisocialnega in protizakonitega ravnanja, 200 f in 214 rudarskega zakona se tiče določbe rudarskega zakona, ki je veljala še pred uvedbo bratovsko skladničnega zakona do leta 1889. Ko je bil napravljen rudarski zakon, še ni bilo bolniškega zavarovanja; zato je določeval zakon ustanovitev rudarskih blagajen in je naložil v § 214 posestnikom rudnikov, pri katerih še niso imeli zakonitih rudarskih blagajen, da so do njih ustanovitve dajali svojim obolelim delavcem vsaj tisto pomoč, ki so jo imeli v zmislu splošnih zakonov dajati službo-davci svojim uslužbencem. Z ozirom na to določbo določa § 200 f, da mora obsegati službeni red določbe o prejemkih, ki jih ima delavec, če oboli. Jasno je, da gre tukaj le za določbe, ki so imele namenskega pozneje zakonitimi potem uvedeno prisilno zavarovanje za bolezen, ter da je dotične določbe že prehitel zakon o bratovskih skladnicah. V službenih redih se torej nahaja vedno določba, da se ravna po prejemki v slučaju obolenja po bratovskoskladničnem zakonu in po pravilih

bratovske skladnice. Jasno je, da niso določbe § 200 f in 214 rudarskega zakona in določbe § 1154 b v nikakršni dejanski zvezi, tem manj, ker se § 1154 b ne tiče samo zadržka po boleznih, marveč tudi drugih važnih zadržkov.

Juristični svetovalci rudniških posestnikov vedoma zamenavajo zahtevke iz prisilnega bolniškega zavarovanja pri bratovskih skladnicah z zahtevki iz delavske pogodbe v zmislu § 1154 b, ki utemeljuje zahtevek po mezdni pogodbi. Tej smešni trditvi ugovarja tudi uvrstitev določb, § 1154 b pod glavni naslov „O pogodbah o službovanju“ in nje marginalna rubrika „Pravica do plače“ istotam.

Nova avstrijska vlada.

Minuli teden je imenoval cesar novo definitivno uradniško vlado pod predsedstvom dosedanjega ministrskega predsednika dr. viteza Seidlerja. Dosedanji voditelji ministrstev ostanejo večinoma kot definitivni ministri na svojih mestih: sekcijski načelnik dr. Ludovik Cwiklinski kot minister za nauk in bogočastje, sekcijski načelnik in ravnatelj severne železnice dr. Karl baron Banhaus kot železniški minister, sekcijski načelnik dr. Hugo vitez Schauer kot justični minister, sekcijski načelnik Emil vitez Homan pl. Herimberg kot minister za javna dela, sekcijski načelnik dr. Ferdinand baron Wimmer kot finančni minister in sekcijski načelnik podmaršal Karel Czapp pl. Birkenstetten kot minister za deželno brambo. Nadalje so imenovani: vseučilišni profesor dr. Friderik baron Wieser trgovskim ministrom in veleposestnik Ernest grof Silva-Tarouca poljedelskim ministrom, bivši voditelj trgovskega ministrstva dr. Viktor Mataja, sekcijski načelnik dr. Ivan vitez Žolger in dr. Julij Twardowski-Skrzypna in vseučilišni profesor dr. Jan Horbaczewski pa ministri. Slovenski rojak minister dr. vitez Žolger bo imel posebno nalogo, urediti enotno upravo takih upravnih zadev, ki so v zvezi z vojno in ki spadajo v področje raznih ministrstev.

Imenovanje nove vlade ne pomeni demokratične tendence v Avstriji. Seidler se je pogajal s strankami zaradi imenovanja parlamentarne vlade, toda pogajanja niso imela uspeha. Že to dejstvo dokazuje, da avstrijskih političnih strank še ni prevel duh demokratizma. Politične stranke imajo preveč nasprotujoče programe in so po večini nasprotne temeljitim reformam. Sedanji državni zbor ni zmožen rešiti aktualnih vprašanj časa primerno.

Nova vlada bo vladala v dosedanji smeri in apelira na državni zbor, da aktivno sodeluje in obljublja, da se tako najde najlažje pot do srečnega miru.

V političnem oziru bo delovala vlada za izpopolnitev ustave, varujoč potrebno skupnost in obenem v zmislu narodne avtonomije, ki odgovarja ravnopravnosti narodov.

Stranke so zavzele napram vladi domala vse negotovo stališče. Vsekakor pa vlada računa, da jo bodo tiste stranke, ki so tvorile že od nekdaj vladno večino podpirale v vseh važnih dejanjih in da bodo stranke, ki so sicer razvile svoje programe in podale svoje deklaracije, vendar podpirale vlado iz bojazni pred demokratičnimi reformami in Nemci še posebej iz bojazni pred narodno avtonomijo. Ne varamo se, če tako sodimo, ker bi bile sicer stranke, če bi imele drugačen namen, pač poskrbele, da bi se bila sestavila parlamentarna vlada, ki jim je bila na ponudbo.

V novi definitivni kabinet je vzel dr. Seidler tudi Schauerja kot justičnega ministra. To imenovanje mora izzvati hud odpor pri vseh političnih strankah, ki imajo še količkaj zmisla za pravico in pravičnost. Dr. Schauer je kompromitiran kot Stürgkhov najintimnejši sodelavec, on nosi velik

del odgovornosti za one krute obsodbe v vojnem času, ki prihajajo šele sedaj polagoma na dan, in ki so tako strašne, da nimajo para na vsem svetu.

V novem kabinetu je tudi Slovenec dr. Ivan vitez Žolger, ki bo nekaj posredovalec med ministrstvi v primerih nesporazumljenja ali v vprašanjih, ki se tičejo več oddelkov.

Nova vlada tudi, če bi imela voljo, v teh razmerah ne bo mogla izvesti časa primernih reform, tem manj pa, ker je naravno, da bo uradniška vlada zastopala čim strožji centralizem, ne pa federalizem, ki ga zahtevajo avstrijski narodi.

Tem razmeram v Avstriji utegnejo napraviti konec le nove volitve v državni zbor, ki postajajo vedno bolj nujne.

Vojna in kapitalizem.

Angleški nacionalni ekonom David Ricardo, katerega nauk o nadvrednosti je Karl Marks v svojem zadnjem delu „Kapitala“ temeljito obravnaval, je menil, kar je bilo posledica njegove mezne teorije, da imajo delavci dobiček, če ima ta ali ona dežela vojno ter je prisiljena vzdrževati veliko brodogradnjo in velikanske vojske. To naziranje, ki ga še danes brezmiselno zagovarjajo zagovorniki militarizma, mislečim delavcem ni treba šele izpodbijati. Misleči delavci slutijo že po svoji naravi, da je to dobiček kapitalistov, če ima dežela vojno in vzdržuje velikansko brodogradnjo in ogromne vojske, vsaj dobiček nekaterih kapitalističnih slojev, orožnih tovarnarjev in vojnih dobaviteljev.

Vojni dobavitelji so že od nekdaj kot pretkani podjetniki krivično in sleparsko bogatili. Že v šestnajstem stoletju, ko je bil kapitalizem še v povojih, je bilo sleparstvo pri vojnih dobavah živahen studenec dobička. Jezuitski duhovnik Jurij Scherer nam opisuje v svoji propovedi prav podobne razmere:

„Enako delajo krivično, ki slabo žito in slabo, vlečno rjavo vino dajo za proviant vojaštvu za drag denar, po katerem vojaki v mejnih kočah vsi težko obole in morajo sami žreti in piti svojo smrt. Ni treba, da bi take vojake posekale turške sable ali jih postrelile turške in tatarske pšice in krogle; kristjani, ki jim dajo plesnivo, trohljeno in neokusno moko ali kruh in kaleče, nezdravo vino, so njih Turki, ki jih spravljajo ob njih zdravje, telo in življenje.“

V velikem obsegu se je pa moglo sleparsko vojno dobavljanje razviti šele ob nastopu kapitalistične dobe, to je, s francosko revolucijo. To se je pokazalo že v revolucionirskih vojnah. Že takrat, ko je bila pot od revolucionarskega tribunala za oderuho, špekulante in borzne sleparje čudovito kratka do gilotine, in v teh krogih niso imeli pravega poguma za oderstvo in sleparstvo, so znali vojni dobavitelji prav dobro striči svoje ovčice. To so bili dnevi Carnotove velike vojaške politike, junakov v lesenih črevljih in v capah. „S pomočjo kruha in železa“, je dejal komisar konventa, „se pride do kraja sveta, o čevljih ni nič govorilo.“ In celo ta razcapana junaška vojska revolucionarjev ki je izgnala iz dežele posamezne vojske fevdalnih protirevolucionarjev, je bila tako izkoriščana, da je neki Espagnac, ki mu je naročil general Dumouriez vojne vožnje dobival samo najemnine 10.000 frankov na dan, ker je je odstopil firmi Denison & Ko. Kako je morala ta firma šele slepariti vojaštvo, da je pokrila te stroške in imela še sama dobiček, si lahko mislimo!

Enako je cvetelo sleparstvo tudi že za Napoleona po istem sistemu in sicer ne redko s pomočjo napoleonskih generalov. Za maršalom Massénom na primer je hodila na bojišče vedno velika tolpa intendantov, dobaviteljev, komisionarjev in agentov kakor šakali, s katerimi je skupno

sleparil uboge vojake za denar in kruh, a bil je le eden med mnogimi! Industriji so pa želi za dni prvega cesarstva velikanske dobičke, zakaj ogromne so bile množine obleke, obutve in orožja, ki so jih porabile po vsej Evropi trapajoče vojske.

Ker je drugo Napoleonovo cesarstvo s prvim v enakem razmerju kakor burka s tragedijo, je povsem naravno, da niso neposredno kapitalistični interesi predpisovali le maršalom in generalom njih sleparske praktike, marveč tudi cesarju njegovo politiko. Izbruh krimske vojne je bil leto dni poprej zrel, nego je vojna izbruhnila, zakaj po razglasitvi Bonapartejevega cesarstva ni bilo pravega veselja do vojne, ker poverljivo pismo ruskega poslanika ni vsebovalo običajnih kurialij. Toda v ministrskem svetu so se odločili ministri, ki so bili zapleteni sami v borzne špekulacije — in to je bila pretežna večina — iz bojazni, da bi ne trpela borza, za sprejem poveritve in enaki nečedni nagibi so vodili tudi Napoleona III. Toda enako kakor se je ognil tukaj Bonaparte zaradi kapitalističnih interesov vojni ali jo vsaj odložil, tako je pričel drugič zaradi kapitalističnih interesov vojno. Vzrok in povod obenem za mehiško srečolovstvo je bilo velikansko oderuško posojilo genfskega bankirja Jeckerja, na katerem je bila po Napoleonovem polbratu, vojvodi Morny, neposredno udeležena cesarska rodovina.

Čim „moderneji“ so postale vojne, tem več možnosti za dobičkarstvo ima kapitalizem. V ruskojaponski vojni se je pokazalo to naravnost klasično. Mesto Charbin, ustanovljeno leta 1900, je štel pred vojno 5000 prebivalcev, je imelo večinoma lesene hiše in kočice ter imelo nekaj pomena za bodočnost le kot posredovališče zveze z Vladivostokom ozemljem. Pa prišla je vojna in je spremenila gospodarske razmere. Vesten točasen opis riše razvoj stvari takole:

„Poldrugi milijon ljudi in tri in pol milijarde rubljev je preplavilo Mandžurijo. Vse — denar kakor ljudje so prihajali skozi Charbin in oboje je pustilo tam svoje odpadke. Charbin je postal pravi Eden dobaviteljev, srečolovcev in zločincev. Dvajsettisoč žensk iz vseh dežel, vseh narodov in kožnih barv, med njimi celo zamorke, je triumfiralo v pustolovskem življenju, kakor današnja doba sploh ne bo več doživela. Nad tucat tingeltangel-skih zabavišč je zraslo iz močvirnih tal in cene so neizmerno poskočile... Najzvičnejši obiskovalci so bile vsekakor ženske in milijone so odnesle iz Charbina v briljantih. Večji odstotek teh žensk je poročil ruske častnike in uradnike, nekaj teh je ostalo v službah in so obledele, le malo so jih kasirali. Ostali pa je moralo trgovstvo. Te firme so bile ustanovljene šele ob začetku vojne, s prvimi zaslužnimi desettisoč rubljev so postavile velika skladišča in najele stotisoče posojila, in ker so bili zaslužki med vojno čudovito veliki, so se vdali divjemu življenju naslade, so zabili velik del svojega dobička in ga zaigrali, kakor da bi vojna morala trajati večno. Poraz ruske armade na jugu so pozdravili z veseljem, zakaj vedno bolj so se bližale velikanske vojske severu in kot dobavitelji je preostajal le Charbin. Charbin se je pripravljaj na obleganje, ogromne rezerve se se zbrale v njem... Šestnajst minov v vrednosti štirideset milijonov so spravili v obrat v nekaj mesecih — ker je pud žita veljal v dragih časih le 80 kopejk, pud moke pa do 4 rublje 20 kopejk, so torej delali mlino z velikanskimi dobički.“

Znani citat Quarterly Rewiewerja, ki ga navaja Karl Marks v svojem glavnem delu, pravi, da se kapital zmešnjav in prepira boji ter da je tesnosrčne narave. Toda „ob primernem dobičku postaja kapital drzen. Deset odstotkov gotovih, pa ga lahko rabimo povsod; dvajset odstot-

kov, pa postane živahen; za sto odstotkov potepta vse človeške pravice; tristo odstotkov, pa ga ni zločina, ki bi ga ne riskiral, ne boji se tudi ne vislic. Če nosisa zmešnjava in prepir dobiček, neti oboje. Kaj čuda, če kapital neti največje zmešnjave, najbolj krvav prepir, vojno, prav živahno!

Domači pregled.

Letosnja aprovizacija bo imela še težavnejšo nalogo, nego jo je imela dosedanja. Doslej se je sicer omejeval prosti promet, vendar ne tako kategorično kakor letos. Kljub vsem strogim predpisom in naredbam pa blago gine kakor kafa in nihče prav ne ve kam. Za izvoz je treba dovoljenja, dovoljenja se dajo in blago roma po svetu, nakupuje in kupiči se ter gni in pokvarja ali pa prodaja pod roko, ker ni prav nobene temeljite temeljne organizacije, ki bi imela pregled in bila odgovorna za blago, ki se je pridelo. Vse mogoče stvari so zaplenjene, a jamstva ni, da se dolično blago tudi porabi po namenu. Kaj pomaga blago v zalogah, če se pokvari, kaj pomaga blago pri podjetnikih, prekupčevalcih itd., če pa potem odpisujejo polovico pokvarjenega blaga itd. Nedavno so pri vladi sami rekli, da je dosedanja aprovizacija neurejena in da jo treba revidirati. Toda revizija je potrebna v temeljih, ne pa v posledicah, kakor se to godi sedaj. Kaj pomaga kaznovanje posameznih oseb, ki iz gladi prestopajo navedbe! Če so izšle navedbe in zakoni, potem mora biti njih vpliv tak, da jih ne bo treba prestopati. Ali bomo kazali lačnemu samo paragrafe, ki pravijo, da ima pravico do kruha, a ga sam vzeti ne sme, mi mu pa ga dati ne moremo, ker ga nimamo, ker se ga je mnogo pokvarilo, poprodalo in izpeljalo. Refomatorji so torej nepopoljšljivi, ker hočejo podrobno uvesti razdelilne navedbe ne pa tudi prevzemne eventualno racionalne popisovalne odredbe.

Vojna zveza konsumnih zavodov in konsumnih društev na Kranjskem. Te dni bodo podjetja (tovarne, rudniki) prejela matične liste za svoje delavce. Opozarjajo se zato vsi delavci, da te pole vestno izpolnijo. Na poli je tudi vprašanje: Kje bo kdo blago prejemal? Na to vprašanje se sme odgovoriti le: v kons. društvu ali rudniški prodajalni. N. pr. delavec ozir. delavka tobačne tovarne v Ljubljani more le izjaviti: ali: v Konsumnem društvu za Ljubljano in okolico; ali: v I. delavskem konsumnem društvu, ali: v tovarniški prodajalni — druge izbire ni. Na Jesenicah (na Savi ali Javorniku) se morejo delavci izjaviti: ali za prodajalno „Konsumnega društva za Ljubljano in okolico“, ali za I. delavsko kons. društvo na Jesenicah ali za tovarniško prodajalno. Kjer pa ni konsumnih društev in se delavci nočejo izjaviti za tovarniško prodajalno ali tovarniški konsum — se lahko izjavijo: „vojna zveza naj napravi prodajalno.“ — „Vojna zveza“ lahko glasom svojih pravil napravi povsod svoje prodajalne, kjer bi to bilo potreba. To velja zlasti tam, kjer nima podjetnik svoje prodajalne. Konsumna društva, ki so člani Vojne zveze, dobe tudi matične pole železničarji še ne dobe! Poskusilo se pa bo tudi železničarje pritegniti v aprovizacijo Vojne zveze. — Vojna zveza kons. zavodov in konsumnih društev ima svojo pisarno: Franca Jožefa cesta števil. 5 pritičje poleg „Splošnega kreditnega društva“ v Ljubljani.

Pritožbena komisija I. v Ljubljani. Dne 30. avgusta je bila obravnava o pritožbi Ivana Mojškercja in njega sina zaradi prenizke meze. Pritožba je bila z večino glasov za-

vrnjena. Obtoženi g. Samassa je bil sam navzoč ter je izpodbijal tožnikove pritožbe kot neutemeljene; našteval je ugodnosti, ki jih nudi tovarna svojemu delavstvu. V tovarni dobe delavci živijo, kolikor ga tovarna sploh dobi, premog, obuvala in delavci so dobili 3 orale sveta brezplačno za obdelovanje. To zemljo obdeluje 18 delavcev. Nadalje je trdil g. Samassa, da je njegova livarna pred poginom in bo prisiljen nekaj mlajših in nazadnje došlih delavcev staviti na dispozicijo vojaškemu poveljniku tovarne. O obravnavi sami ne bom obširneje poročal, akoravno je bila zelo zanimiva. Kličem pa vsem delavcem, da, če se kak posamezen pritoži, naj vedno samo resnico navede, naj ne reče da ima 320 K minimalne meze, ako ima v resnici 3 K 60 vin. Ravnotako naj ne zamoči akordnega zaslужka, kajti pri obravnavi se je izkazalo, da delavec J. M. nima le K 3-20 na dan, temveč je imel v mesecu juliju povprečno brez nedelj 6 K 29 vin. na dan. Tudi naj nihče ne navede, da je „Gussputzer“, ako je naveden delavec, to se pravi varati vso komisijo. V prvi vrsti pa izgube delavci vsled takih pritožb na ugledu. Zelo mučno je za člana delavca komisije, kot delavskega zastopnika, ki se poteguje za njih koristi, če šele pri obravnavi izve resnico. Obravnava je jasno pokazala, da to ni najboljša pot, ako se delavec sam pritoži, ko nima pri obravnavi tožnika zastopnika, kakor tudi to, da se iz večjega podjetja pritožita samo dva, ker to je bolj škodljivo kot koristno. Kovinarji! Ako se kdo pritoži, naj bo njegova prva pot v organizacijo, ali naj se pa obrne na strokovno tajništvo Šelenburgova ul. 6/I., kjer dobi potrebne informacije.

Jeseniško delavstvo na Gorenjskem se že dalje časa pogaja z zastopniki tovarne. Doslej so zastopniki dovolili nekaj malenkosti, ki bi pa ne pomenile mnogo, ker bi ne koristile vsemu delavstvu enakomerno in nekaterim tudi nič. Sporna zadeva bo morala priti najbrže pred pritožbeno komisijo.

Prvi občni zbor podružnice kovinarjev v Ljubljani je bil med vojno v nedeljo dne 26. m. m., ki je bil kljub slabemu vremenu jako dobro obiskan. O delovanju podružnice je poročal s. Hlebš, ki je med društvenim poročilom prečital pismo slovenskih kovinarjev iz Grada, v katerem pozivljajo slovenske kovinarje na delo za skupno stvar. Pismo so sodrugi z veseljem vzeli na znanje. Nadalje je izjavil s. Hlebš, da je zadnji čas, da se začne kovinarji bolj zanimati za organizacijo. Navedel je nekaj primerov, in sicer je sporočil, da je bil s. A. poslan „strafweise“ v fronto, da so s. C. z vojaštvom vedli po ljubljanskih ulicah. Vsi taki dogodki bi bila organizacija s svojim posredovanjem preprečila. Nato se je izvolil novi odbor. Po volitvi je poročal s. Zore v eno uro trajajočem govoru stvarno in poljudno o pomenu pritožbenih komisij.

Iz tovarne. Bolehav delavec je delal v tovarni. Zdravnik je dognal, da je mož sposoben le za lahko delo. Razmere so pa nanesle, da je bil dodeljen težkemu delu, ki ga je res slabo opravljal. Ostal je doma prvi dan, potem zopet drugi dan, ker se je čutil slabotnega. Ko je bil poklican na odgovornost, je bil kaznovan z zaporom petih dni, moral plačati za vseh pet dni sam hrano po 3 K 90 h, to je 19 K 50 h. Zaslužil ni nič. Ta delavec je še sedaj v bolnišnici. V takih primerih bi bilo pač treba nekaj več obzirnosti z delavci.

Konferenca socialistov centralnih držav na Dunaju je bila dne 29. in 30. avgusta. Sešli so se delegati, ki so določeni za štokholmsko konferenco. Konferenca so se udeležili zastopniki avstrijske nemške socialne demokracije, češke, rumunske, italijanske, jugoslovanske, ukrajinske, bulgarske, nemške iz Nemčije, ogrske, bosansko-hercegovaške. Hrvatje niso

poslali nobenega delegata. Konferenca je sklenila posebno pismo, ki ga je poslala na holandsko škandinavski odbor v Štokholm. V pismu izreka konferenca željo, da bi se štokholmska konferenca čimprej vršila, pozna težkoče, ki jih ima pripravljalni odbor in sodrugi po vseh deželah, je pa tudi prepričana, da preveča strem-ljenje za mirom povsod proletariata. Konferenca prosi pripravljalni odbor, da nadaljuje svoje požrtvovalno delo. Milijoni proletarcev, milijoni trpečih ljudi pričakuje sestanek hrepeneče in zaupljivo. Socialistična internacionala ni mogla preprečiti vojno; to je njena usoda, a ne njena krivda. Danes ni čas, prerokati se o iz-meri in deležu vsake posamezne dežele na tej krivdi. Dolžnost pa je vsakega socialista in vsake socialistične stranke, da stori vse, da se konča vojna. Zato apelira konferenca na pripravljalni odbor in na ruske sodrugi, ki ste tako smotreno in pametno pospeševali konferenco, da delate skupno še naprej in določite definitivni rok. Nadaljna negotovost bi le škodovala delu za mir, zapostavljala naše delo pred svetom in resno ogrožala uspeh. Konferenca zaupa tolikrat izkazani modrosti, obzirnosti in energiji odbora. Za jugoslovansko socialno demokracijo so bili na konferenci ss. dr. H. Tuma, Anton Kristan, Jožef Kopač in M. Čobal.

Uradna cenitev škode na Koroški Beli je sledeča: Pogorelo je 49 posestnikov, 19 gostačev, 46 hiš, 22 hlevov, 17 svinjakov, 25 drvarnic, 1 krava, 32 prešičev, 16.280 K v gotovini. Na hišah je bilo dolga 11.440 K, postopja so bila zavarovana za 75.380 K, škoda je cenena na 576.820 K, (škoda na cerkvi 100.000 K) 291 oseb je brez strehe. Zavarovalnice ne o-čejo izplačati oškodovanim posestnikom niti vinarja, erar se izgovarja, da povrnitev škode ni njegova stvar — od koga naj torej zahtevajo te povsem nedolžne žrtve vojnih strahot vsaj delno povrnitev? Sedaj so navezani edinole na prostovoljne prispevke, ki bodo pa seveda v teh časih toliko, kakor kaplja v morje.

Agrarski spekulant so jako nezadovoljni, ker je zaplenjen krompir. Zato so zahtevali, da se pusti nekaj krompirja prostemu prometu. To bi bilo za agrarce jako ugodno, ker bi krompir lahko prodajali najboljše kupcu.

Maksimalne cene za zelje in repo. Maksimalne cene za zelje so 40 vin. za kg. za strniščno repo pa 18 vin. kg. Prestopki se ostro kaznujejo.

Izkaznice za prejem marmalade. Dunajska „Zeit“ poroča, da namerava vpe-ljati urad za ljudsko prehrano posebne kontrolne karte za promet z marmelado.

Glavna gospodarska centrala za prehranitev železničarjev. Da nehajo pritožbe železničarjev glede nezadostne prehrane, se je odločil urad za ljudsko prehrano, da uredi oskrbo z živili, za železničarje na enak način, kakor je to že urejeno za municijske delavce. V uradu za ljudsko prehrano je bilo posvetovanje, na katerem so sklenili, da ustanove za železničarje posebno mesto za prehrano, ki naj oskrbuje 1.100.000 državnih železničarjev. To glavno mesto dobiva od posameznih gospodarskih central živila in jih razdeli potem skladiščem za živila in kuhinjam za osobe.

Za milijon in pol zdravil je imel skritih Herman Kramer v Karlovcu. Te dni so odkrili to skrito zalogo in jo zaplenili. Med zdravili je veliko takih, katerih sedaj sploh ni več mogoče dobiti.

Svetovni pregled.

V svetovni vojni ni posebnih sprememb Na soški fronti vrše se boji dalje toda že s presledki. Zadnje dni je divjal boj zlasti Sv. Gabrijel. Po vsej drugi italijanski fronti so artiljerijski boji; tudi na Tirolskem oddelku je tako. Na ruskem bojišču se

vrše posamezni napadi v Rumuniji, v Galiciji in v Kurlandiji. Nemci so nenadno prekoračili reko Dvino in zavzeli Rigo in trnjavo Ustj Dvina poleg pristanišča v Rigaskem zalivu. — V Macedoniji je prišel Sarraill nekaj napadati. — Na Francoskem in v Flandriji se vrše boji kakor običajno.

Umrl je grof Stürmer bivši ruski ministrski predsednik v 77. letu starosti. Zagovarjal je posebni mir z Nemčijo.

= **Srbski delegati v Stockholmu.** Srbska delegata za stockholmsko konferenco Lapčević in Kazlerović sta dobila dovoljenje, da potujeta v Stockholmu skozi Avstro-Ogrsko in Nemčijo.

= **Socialistična konferenca entente.** „Nieuwe Rotterdamsche Courant“ poroča iz Londona, da se je večina londonske socialistične konference izjavila za udeležbo na stockholmski konferenci pod pogojem, da pride na razgovor tudi vzrok vojne in sredstva, s katerimi se vodi vojna. Smatra se za potrebno, da se socialistom sovražnih držav pojasnijo vojni cilji alijancev. Vodje večinskih strank vseh dežel so se zaradi tega posvetovali o korakih, da alijanim vladam pojasnijo svoje stališče. V ta namen so imeli v Londonu razgovor francoski municijski minister Thomas, Henderson, Roberts in drugi zastopniki iz Angleške, Francoske, Belgije in Italije.

= **Kriza na Francoskem.** Švicarski list „Le Genevois“ poroča iz Pariza, da je pričakovati na Francoskem izbruh krize v francoskem kabinetu. Minister za notranje zadeve, Malvy, je odstopil.

= **Protirevolucionarna zarota na Ruskem.** V zadnjih dneh, ko je zborovala državna konferenca v Moskvi, se je v Petrogradu razkrila protirevolucionarna zarota. Na čelu zarote so baje znani politiki in častniki. Preiskava je podala dokaze za zaroto.

= **Angleška strokovna društva.** „Daily Telegraph“ poroča, da se je parlamentarnemu odboru kongresa strokovnih društev posrečilo doseči sporazum glede stockholmske konference. Temu sporazumu bo najbrže pritrdil kongres strokovnih društev. Med pripadniki internacionalnega socialističnega gibanja vlada prepričanje, da v tem trenutku sestanek v Stockholmu ne bo imel uspeha. Parlamentarni odbor priporoča vsled tega, da se poskusi najprej doseči splošen sporazum med delavstvom alijiranih držav. Gotovo pa bi bila konferenca v Stockholmu potreben predpogoj za sklepanje trajnega demokratičnega miru. Kongres bo torej od vlade zahteval, da izda potne liste za delegate v Stockholmu.

Wilson papežu. Na mirovno noto papeža Benedikta XV. je odgovoril prvi

Wilson. Wilsonov odgovor je v prvi vrsti naperjen proti Nemčiji. V svojem odgovoru omenja Wilson smotre sedanje vojne. Najprej se obrača proti nemški vojaški sili in proti nje svetovnemu gospodstvu. Narodi se morajo osvoboditi vojaške sile. Če bi se z vojaško silo pogodili za mir, ni to nikakršno jamstvo. Vojaška sila je nevarna za svobodo narodov in svobodo gospodarstva. Mir mora temeljiti na pravicah narodov, najsi bodo veliki ali mali, slabotni ali mogočni, na njih enakopravni pravici do svobode. Načelo miru mora torej temeljiti na dobri veri vseh udeleženi narodov. Zedinjene države ne iščejo nobenih gospodarskih ugodnosti. Wilson se izreka tudi proti odškodnini za kazni, proti aneksijam in proti nasilnemu delanju ozemelj. Amerika je pripravljena k miru, toda mir se mora skleniti z narodi, ne s tajno diplomacijo, ker narodi morejo prevzeti odgovornost le za mir, ki se je sklenil javno. Kadar se izkaže volja nemškega naroda, da hoče tak mir, mu Amerika ne bo nasprotovala. — Ko papež sprejme Wilsonovo noto, bo poslal na vladarje novo noto s pozitivnejimi predlogi. Enako kakor je odgovoril Wilson, nemeravajo odgovoriti pozneje tudi države sporazuma.

= **Koreanski socialisti** so poslali odboru v Stockholmu brzojavko, v kateri izjavljajo, da provzroči koreansko vprašanje prihodnjo vojno, če ostane Korea suženj Japonske. Konferenca naj bi torej razpravljala o politični ravnopravnosti vseh narodov ter o neodvisnosti in internacionaliziranju Koreje.

Mesečni shod kovinarjev na Jesenicah

bo v nedeljo dne 9. septembra t. l. točno ob pol 10. dopoldne v gostilni pri Jelenu na Savi. Na dnevnem redu so važna delavska vprašanja.

Izdajatelj Ivan Mlinar.
Odgovorni urednik Viktor Zore.
Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

500 KRON

vam plačam, če ne odpravi moj uničevalec korenin „Ria-Balsam“ vašo kurja očesa, bradavice in oroženelo kožo v treh dneh brez bolečin. Cena lončku s poroštvenim listom K 175, trije lončki K 450, 6 lončkov K 750. Stotine za hvalnih in priznanih pisem. Klemen, Košice (Kaschau, Kassa) 1. pošt. predal 12/391, Ogr.

Učiteljska tiskarna

LJUBLJANA, Frančiškanska ulica šte. 6.

registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Tiskovine za šole, županišča in urade. Najmodernejše plakate in vabila za ... shode in veselice. ...

Letne zaključke

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd. ... Stereotipija. Litografija.

Okrajna bolniška blagajna v Ljubljani

Pisarna: Turjaški trg šte. 4, prvo nadstropje
Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne
Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanovanje
	dopol.	popol.	
Dr. Košenina Peter splošno zdravljenje	1/21—1/21		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
	1/21.—1/23		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Alojz Kraigher splošno zdravljenje	1—3		Poljanska cesta 18.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zgledati v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika (bolniško zglednico). brez te ordinirajo zdravniki le v nujnih slučajih; pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinira le v nujnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. Zdravila se dobe v vseh ljubljanskih lekarnah. Bolniščnina se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8. zjutraj do 1. popoldne. S pritožbami se je obračati do načelnika okrajne bolniške blagajne.

Načelstvo.

OKRAJNA BOLNIŠKA BLAGAJNA V ZAGORJU OB SAVI.

Pisarna: V poslopju Občnega konsumnega društva I. nadstropje. — Uradne ure so od 8. do 12. ure dop. in od 2. do 5. ure pop. Ob nedeljah in praznikih se ne uraduje.

Zdravnik blagajne.	Ordinira dopoldne.	Z a čl a n e :
Dr. Tomo Zarnik v Zagorju.	od 9. do 11. ure	V občinah: Zagorje, Kotedrež, Aržiše, St. Lambert in Kolovrat
Dr. Ivan Premrov, Gradec pri Litiji	od 8. do pol 12. ure	V sodnem okraju Litija, izvemši člane iz predilnice
Dr. Karol Wisinger, v predilnici v Gradcu pri Litiji	od 8. do 9. ure	Za člane iz predilnice v Gradcu pri Litiji
Dr. Božidar Kisel, Trebnje	od 8. do 11. dop.	Sodni okraj Višnja gora

Člani iz občin Zagorje, Kotedrež, Aržiše, St. Lambert in Kolovrat, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zgledati v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika. Člani iz predilnice se izkažejo pri zdravniku s svojo izkaznico. Vsi ostali člani iz sodnih okrajev Litija in Višnjagora, se morajo pri zdravniku izkazati z nakaznico, izgotovljeno od njih delodajalca. Stroškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list, se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. S pritožbami se je obračati na načelnika blagajne.

Načelstvo.

Ivan Jax in sin,

Ljubljana Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev
in stroje za pletenje
(Strickmaschinen)
za rodbino in obrt.
Pisalni stroji Adler.

Vozna kolesa.

Ceniki se dobe za-
stonj in franko